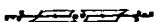

չունէր տակաւին, Եւ վերջապէս եթէ մեծ Հայք 249ին աղղքան քրիստոնէից բազմութիւն ունենային՝ եպիսկոպոսով հանդերձ, կարելի չէր՝ որ կէս դար վերջ ազգովին դարձին սկիզբը՝ հօտ և հովիւ բողոքովին անհետ լինէին, ինչպէս եղած պիտի տեսնենք յետոյ:

Ամփոփելով, այն բոլոր աթոռներն ու եպիսկոպոսներ, զորս աւանդութիւնը կ'ընծայէ մեծ Հայաստանի՝ առաքեալներէն սկսելով մինչև ցլուսաւորիչ, ուղղակի կը հակառակին հին վաւերական պատմութեան, որ անոցմէ ոչ միոյն գոյութիւնը չի արդարացներ:

Հ. Վ. ՀԱՅՈՒՆԻ

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՒ «ԷՐՄԵՆԻԱ»

Յարգելի Պր. Արշակ Սափրաստեան Ալլագայի մէջ հետաքրքրական գրախօսական մը ունի գերման գիտնական Լեհման-Հաուպտի առուար մէկ երկին՝ «Armenien einst und jetzt»-ի վրայ, Երկու հատորէ բաղկացեալ այս գործին առաջինը հրատարակուած է արդէն 1910ին, իսկ երկրորդը ահա նոր լոյս կը տեսնէ: Ինչպէս կ'երևայ, Պր. Արշակ Սափրաստեանի յօդուածաշարքը գեո պիտի չարժանակուի, հետեւաբար յարմար կը դառնալ չսպասել գրախօսականին վերջին, այլ այսօր իսկ զրել Արմենիա և Էրմենիա բառերու վրայօք, քանի որ առոնց մասին Պր. Սափրաստեան իր խօսքը լնացուցած կ'երևայ: Յարգելի յօդուածագիրը Ալլագայի 18 զեկա. 1926ի թիւին մէջ կը գրէ. «... Պիսիթուի ժայռի այդ նշանաւոր արձանագրութեան (Դարեհի) նօրազոյն՝ և խորունկ ուսանողն է գերմանացի Ֆրանց Վայսբախ, որ վերստին ցննութեան ենթարկելով Դարեհի այդ բեւեռագիրը, գտաւ որ պարսիկ թագաւորը կը գործածէ երկու ձեւ Հայաստանի վերաբերմամբ:

Ան կը յիշէ նախ «Արմենիա» կոչումն և ապա «Էրմենիա», երկուքով ալ ակնարկելով Հայաստանի՝ որպէս աշխարհագրական միաւոր»:

Թէ արդեօք Լեհման-Հաուպտ ալ Էրմենիա ձեւը կը գործածէ, անծանօթ է ինծի, սակայն երբ Պր. Սափրաստեան կը յիշէ, որ Ֆ. Հ. Վայսբախ գործածեր է Էրմենիա ձեւը, Դարեհի արձանագրութիւնները ուսումնասիրած պահուն սխալի մը մէջ կ'իյնայ: Միանգամ ընդմիջու փառատելու համար ատիկա, ըսեմ, որ Պրոֆ. Դր. Ֆ. Հ. Վայսբախ իր երկերուն մէջ, որոնք քանի մը անգամներ հրատարակուելով աւելի՛ ճոխացած են, չէ՛ գործածած Էրմենիա ձեւը: Աւելի վստահ ըլլալու համար դիմեցի իրեն, գիտնական բարեկամիս, որ իր կարգին հաստատեց ինծի, թէ իր Դարեհեան արձանագրութիւններու թարգմանութեանց մէջ չէ՛ գործածած Էրմենիա ձեւը, որ համեմատաբար նոր բառ մըն է: Արդարեւ Դարեհի արձանագրութիւնները (520 Ք. ա.) միայն կը յիշեն Արմենիա, Արմինա ձեւերը են: Ստորև կու տամ երեքըզգուան այդ արձանագրութիւններու՝ Հայաստանը և Հայերը բնորոշող բառերը:

Հայաստան } Հին պարսկերէն Էրմենիա Բարեհեհիս
նաեւ } Արմինա Ի հօրմինոյս Ռարաու
Հայ } Արմինա

Ինչպէս կ'երևայ, անկարելի է Էրմենիա ձեւը գտնել այս բառերուն մէջ, հետեւաբար ամփոփելով պէտք է ըսել, որ Դարեհ գործածած է միայն Արմինիա եւայն ձեւերը, և թէ Էրմենիա համեմատաբար նոր բառ մըն է, որ հաւանօրէն Արմինիայի աղաւաղեալ մէկ ձեւն է:

Լոյսհեղ. 15 յուլ. 1927

ՅԱՍՈՒ ԳՐԻԳՈՐ

1. Die Keilinschriften der Achämeniden, von Weissbach.

Die Achämenideninschriften zweiter Art, Leipzig 1890 v. W.

Die altpersische Keilinschriften, Leipzig 1908; v. W. n. W. Bang.